

Keski-Suomen Pelastuslaitos
Salontapaleentie 6
40100 Jyväskylä

Lausunto kuulemispyyntö SM2019600

21.8.2020

mikko.hiltunen@intermin.fi
kirjaamo@intermin.fi

Viite: SM:n kuulemispyyntö 17.06.2020 Pelastuslain uudistamisen esiselvityshankkeen varautuminen poikkeusoloihin ja väestönsuojelu-jaostolle

Lausunnon valmistelija: vs. valmiuspäällikkö Pasi Vilhunen

Keski-Suomen pelastuslaitoksen lausunto kuulemispyyntöön SM2019600

Keski-Suomen pelastuslaitos kiittää mahdollisuudesta lausua näkemyksiään Pelastuslaista. Pelastuslaissa korostuu vahvasti julkisen vallan käyttämismahdollisuudet ja lain rooli yhteiskunnassa on merkittävä. Sen vuoksi on erittäin tärkeää arvioida ja tarkastella lain ajantasaisuutta sekä systematiikkaa säännöllisesti muiltakin kuin pelastustoimen kehittämishankkeen osalta. Tarkastelun tulee tapahtua kokonaisuutena ja riittävällä valmistelulla, kuten lausuntopyynnöstä käy hyvin ilmi. Edellisen lakimuutokseen (1078/2018) lausuntokierrokset olivat lyhyitä (2.11-15.12.2017 ja 12.11-14.12.2018), jonka vuoksi pelastuslaitoksissa ei ehditty arvioimaan kovinkaan tarkasti muutosten vaikutuksia yksin tai yhteistyössä muiden pelastuslaitosten kanssa.

Nykylaki on rungoltaan pääsääntöisesti selkeä ja pelastustoimen tehtävät tulevat laista selkeästi ilmi. Olemme kiinnittäneet huomiota lähinnä lainsäädännön yksittäisiin määritelmiin ja sanamuotoihin, jotka tulisi huomioida lain kehittämisessä. Lausunnossa on lisäksi mainittu huomioida muustakin varautumiseen liittyvästä, vaikka ne eivät suoranaisesti liity poikkeusolojen väestönsuojelutehtäviin. Huomioiden kansainvälisen tilanteen ja erilaiset uhka-arviot, tulevaisuudessa on ennistä haasteellisempaa selkeästi erottaa ns. normaaliolojen häiriötilanteet ja varsinaiset poikkeusolot. Sen vuoksi pelastustoimen suunnitelmien ja yhteistyötahojen yhteistoiminnan tulee muodostaa yhteinen kokonaisuus kaikkiin tilanteisiin, jossa valmiutta säätämällä toiminnot voidaan turvata.

Varautumis- ja valmiussuunnitelmien tulisi jopa olla kaikissa organisaatioissa niin sanottu pääsuunnitelma, jotta jatkuvuuden hallinta tulisi huomioitua kaikilla tasoilla kaikissa tilanteissa. Väestönsuojelutehtävien määritelmä tulee kuitenkin mitä ilmeisimmin edelleen pitää suurelta osin samana, jotta tunnistettavuus Geneven yleissopimusten humanitäärisen avun määritelmiin säilyy.

Keski-Suomen pelastuslaitoksen huomioid listattu alla pykälittäin;

Luvut 10 ja 11:

64§:

4 mom. Mukaan pelastustoimen tulee varautua valmiuslain 121§:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen. Vastuut ovat väestön siirtämisen osalta valmiuslain näkö-

21.8.2020

kulmasta selkeät; sosiaali- ja terveystoiminnat vastaavat siirretyn väestön majoituksesta, muonituksesta ja muusta hoidosta ja tilapäisestä majoittamisesta. Liikenne- ja viestintäasioista vastaavat huolehtivat liikenneväylien yhteistoimintakysymyksistä ja kuljetusten järjestämisestä. Tämän selkeän vastuun tulisi vähintään säilyä samankaltaisena.

Myös pelastustoiminnan tehtävällä, joka tapahtuu muussa kuin valmiuslain mukaisessa tilanteessa, voidaan käyttää pelastustoiminnan johtajan toimivaltuuksia suojaväistöön 36§:n mukaisesti ja vastuunjako sosiaali- ja terveystoiminnasta on vastaava.

Näiden kahden tason väliin jää kuitenkin erilaisia häiriötilanteita (myrsky, tulva, sääilmiöt), jotka eivät ole automaattisesti laissa mainittuja pelastustoimen tehtäviä. Tällöin tilanteella ei ole välttämättä pelastustoimen johtajaa. HE 257/2010 ottaa osin kantaa asiaan, mutta siinäkin korostetaan pelastustoiminnan alkamisesta tehtävää päätöstä ja asian tulemistä näin pelastustoiminnan johtajan toimivaltaan. Muiden toimialojen lainsäädännössä ei käsityksemme mukaan ole mainittu suojaväistön käsitettä tai säädetty toimivaltaa vastaaviin tilanteisiin. Mikäli toimivalta suojaväistön osalta halutaan kuuluvan em. häiriötilanteissakin erityisesti pelastustoimelle, sidonnaisuus pelastustoimen tehtävään ja johtajaan tulee muuttua.

71§, 4 mom.

Pykälässä mainitaan pelastusviranomaisen kuuleminen. Säädos koskee yhteisväestösuojia, jotka tehdään yleensä kaavoituksen yhteydessä ja nämä suojat ovat pääasiassa kalliosuojia (HE 18/2018). Säädos on hieman harhaanjohtava ja pelastusviranomaisen rooli kuulemisen osalta on epäselvä, koska taustamateriaalissaan ei ole mainittu, mihin pelastusviranomaisen pitää asiassa kiinnittää huomiota.

75§:

Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi pelastusviranomaisista kuultuaan myöntää poikkeukset säädöksessä mainituissa tilanteissa. Taustamateriaalissa on ainoastaan mainittu siitä, että poikkeus on mahdollinen, jos alueella on pelastusviranomaisen arvion mukaan ennestään riittävä määrä suojapaikkoja tai väestön suojaaminen on turvattu muulla tavoin. Näitä HE 18/2018:ssä mainittuja *riittävää* ja *muulla tavoin* ei ole avattu tarkemmin ja asiasta ei ole julkaistu tarkempaa ohjetta. Näin ollen näemme, ettei pelastusviranomaisen kuulemismenettelyllä ei ole juurikaan käytännön merkitystä. Rakennusvalvontaviranomaisella on käytössään jopa paremmat tietokannat päätöksen tueksi kuin pelastusviranomaisella ja näin pelastustoimen resurssin kohdentaminen kuulemismenettelyyn ei tuo lisäarvoa.

Muut pelastuslain kohdat, jotka osin liittyvät varautumiseen:

2§:

Pelastuslain 18§:ssä mainittu *toiminnanharjoittajaa* ja *asumisyksikköä* ei ole määriteltä tässä kohti. Kuten muissakin lainsäädännöissä, ei määritelmä ole yksittäisen velvoittavan pykälän alla. Toiminnanharjoittajaa mainittu myös 15 ja 17§:ssä.

21.8.2020

Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan hoitolaitoksen ylläpidosta ja palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä huolehtivaa kuntaa ja muuta julkisoikeudellista yhteisöä. Toiminnanharjoittajalla tarkoitetaan myös yritystä ja muuta yhteisöä, joka kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhteisön kanssa tehdyn sopimuksen perusteella tai muutoin vastaa tai huolehtii hoitolaitoksen ylläpidosta (*lisäyksesitys: ja asukkaiden poistumisturvallisuudesta*) tai palvelu- ja tukiasumisen järjestämisestä.

Asumisyksikkö termi on ollut käsityksen mukaan jo 18§:ää tehdessä epäselvä. Sosiaali- ja terveystoimi luo koko ajan uusia palvelukonsepteja erilaisiin rakennuksiin. Maankäyttö- ja rakennuslaki ei pysy muutosten perässä, koska palotekninen määritelmä perustuu seuraaviin määritelmiin; hoitolaitos, majoitus, asuntola ja asuinrakennus. Ihmisten kotona asumista tuetaan ja palveluita tuotetaan asuinympäristöihin eri variaatioilla. Pelastusviranomaisella on haasteita ymmärtää, mistä toiminnasta on milloinkin kysymys. Huolimatta siitä, että olemassa olevat ”hoitolaitokset” on jo saatettu kuntoon, niin mm. uusia tuki- ja vanhusasumisen variaatioita keksitään tasaisesti jo olemassa oleviin rakennuksiin.

Mahdollisen säädösmuutoksen vaikutukset eivät luo varsinaisia kustannusvaikutuksia, varsinkaan julkiselle puolelle. Määritelmien täsmentäminen kuitenkin selkeyttää rakennuslupahankkeita ja pelastusviranomaisen valvonta helpottuu. Muutos vahvistaisi myös omatoimisen varautumisen vastuuta ns. riskiryhmien osalta.

15§:

Pelastussuunnitelmaan sisältövaatimuksissa tulisi selkeästi määritellä velvollisuus pelastustoimen tehtävän johdosta kiinteistökohtainen suojaväistön suunnittelu. Tämä koskee erityisesti hoitolaitos ja palvelu- ja tukiasumiskiinteistöjen tilapäismajoitusjärjestelyitä, joiden toteuttaminen voi olla haasteellista. Asia on tällä hetkellä vaihtelevasti huomioitu kuntien valmiussuunnittelussa yleisellä tasolla, mutta nopeassa tilanteessa helpottaisi, jos kiinteistön toiminnanharjoittajalla itsellään olisi asiasta suunnitelma.

18§:

Tulisi päivittää määritelmien osalta.

27§ 3mom ja kohta 3:

Muut lait tulisi selkeästi listata pelastuslaissa tai muuta lainsäädäntöä päivittää. Esimerkiksi säädökset, joissa maininta kunnan palopäälliköstä (KTM:n päätös 344/1983) tai kunnan pelastusviranomaisesta (Sisäasiainministeriön asetus N:o SM 1999-967/Tu-33) ovat edelleen voimassa.

Mahdollisella muutoksella pysytään paremmin selvillä pelastustoimea velvoittavasta lainsäädännöstä ja ennaltaehkäistään muun toimialan lainsäädännön ennalta arvaamattomat resurssia vaativat toimenpiteet.

47§:

48§:n ja asetuksen 1286/2019 yhdistäminen 47§:n velvoitteisiin.

Keski-Suomen Pelastuslaitos
Salontaipaleentie 6
40100 Jyväskylä

Lausunto kuulemispyyntö SM2019600

21.8.2020

Laajemmassa kuvassa ulkoisten pelastussuunnitelmien sisältö liittyvät keskeisesti pelastustoimen muihin suunnitelmiin. Ulkoisen pelastussuunnitelman vaaditut yhteistoimintaviranomaisten tiedot, menetelmät ja taktiikat ovat pääasiassa samoja kuin velvoitteet SM:n asetuksen (1363/2018) pelastustoimen suunnitelmista. Näin ollen kohderiippuvaisiksi tiedoiksi usein jää ainoastaan ulkoisen pelastussuunnitelman liitteet, jotka ovat pääasiassa kohdekohtaisia toimintaohjeita sekä kohdepiirroksia. Sama tieto on kuitenkin turhaan tallennettu moneen asiakirjaan. Tämä sitoo henkilöstöresurssia päivityksiin ja voi aiheuttaa pahimmillaan ristiriitoja eri suunnitelmien kanssa.

Asia vaatisi toki myös SM:n asetuksen 1363/2018 ja ns. SEVESO –direktiivien tarkastelua. Kohdekohtaiset tiedot ja toimintaohjeet sidottuna erityisvaarallisten kohteiden onnettomuusskenaarioihin ovat kuitenkin edelleen tärkeitä ja velvoite niiden laatimiseen tulee yhä säilyä. Mahdollinen muutos yhdenmukaistaisi ja selkeyttäisi velvoitetta pelastustoimen onnettomuuksiin varautumisessa.

Toteamme lisäksi, että maakuntauudistukseen liittyvän säädösvalmistelun yhteydessä kiinnitettävä erityistä huomiota varautumisen velvoitteiden, vastuujon ja johtamisen selkeyteen kaikkien toimialojen lainsäädännössä. Viranomaistoiminnan yhteistyön johtaminen ja tilannekuvan ylläpidon suorituskyvyn tulee rakentua maakunnalliselle tasolle. Tilannekuvan muodostamisen tulee palvella reaaliaikaista johtamista ja tällöin järjestämisvastuussa olevan tahon tilannekuvan tarkkuus ja ajantasaisuus on oltava keskiössä.

Ville Mensala
pelastusjohtaja

Keski-Suomen pelastuslaitos